

Titulars i reserves

Josep Lluís Micó

Cròniques entre la derrota
i la remuntada

Pròleg d'Albert Sáez

Saldonar.

Titulars i reserves

Josep Lluís Micó

**Cròniques entre la derrota
i la remuntada**

Pròleg d'Albert Sáez

Taula

Literatura d'observació 11

Albert Sáez

Consells per tallar una ceba sense plorar 19

La corda 25

El poble 26

La frontera 29

La família 31

Semifinal (I) 34

Les forasteres 36

Les llàgrimes 39

La ceba 41

Les notícies 44

Semifinal (II) 47

La música 50

El bar 53

Les botigues 56

La nit 59

Semifinal (III) 61

El xèrif 63

El duel 67

Les bandes 70

El preu 73

Semifinal (IV)	77
Els errors	80
Les històries	83
Els animals	85
El taüt	88
Semifinal (V)	91
El centaure	94
Els lladres	97
El cementiri	99
L'assalt	101
Semifinal (VI)	104
El desert	106
El ganivet	109
L'oest	112
La diligència	114
Semifinal (VII)	116
La recompensa	119
Els voltors	122
La cabellera	125
El cordó	128
Producte interior brut	131
Extracurriculars	137
Revenja bona vista	151
Economia de l'orgasme masculí	162
El silenci no és innocent	172
Mai res ni ningú	188
La necessitat i l'odi	198
Sexe abstracte	206

Gent que passa	225
Heredia	231
Mia	233
El Loko	235
()	236
Jairo	237
Sento	238
El Lupas	241
Nuri	242
Pajares	243
Wilson	244
El Madrileño	245
Suleyman	246
Omar	247
Anònim número 1	248
Vipe	249
El Uñas	250
James	251
Juan	252
Jairo	253
Anònim número 2	254
El Uñas	255
Ahmed	259
Vero	260
El Loko	264
Karim	265
Don Antonio	266
Nuri	267
Yussef	268
Mery	269
Juan	270

Fernando	271
Yuri	272
Lucy	273
El Madrileño	274
Fernando	275
Moha	276
Juanlu	277
Anònim número 3	279
Pepe	280
Mia	281
Beni	282
Fenomanel	284
Tony	285
Moha	286
Iván	287
Don Antonio	288
El Lupas	289
Mery	290
Yuri	291
<i>Glossari</i>	295

Literatura d'observació

Albert Sáez

L'acadèmia ha paït malament l'estudi del periodisme. L'ha volgut tractar com una tècnica, com una ciència o com un art. John Austin defensava una visió més integradora del coneixement i sostenia que en els inicis de la humanitat tot el saber s'acumulava a la filosofia, de la qual, a mitjans del segle XVI, s'havia desvinculat la física, i pronosticava que, potser en el segle XX, se'n desprendria una ciència del llenguatge o de la comunicació. No ha estat així. Però una cosa queda clara: el periodisme només es pot entendre des de la literatura, per molt que ens esforcem a pretendre fer-ne una distinció inexpugnable. Com deia Josep Pla, tot és més entenedor si destriem la literatura imaginativa de la literatura d'observació. Totes dues participen de la naturalesa del relat, però parteixen de pressupòsits diferents, en un cas la voluntat de projectar la realitat que podria ser i en l'altra la de reflectir la realitat impossible de saber com és. El periodisme, sense cap dubte, és literatura d'observació, el relat del que els periodistes han pogut escatir d'una realitat tan fugissera que només existeix en els instants. Sumar-los és el primer artifici de tot relat.

En el context digital, el periodisme, com tantes altres coses, ha de retrobar-se amb la seva essència, amb els seus components bàsics. El periodisme, per adaptar-se a la realitat digital, ha d'admetre que la seva essència no està en el suport que utilitza per explicar les seves històries ni en la periodicitat de les

seves publicacions. Podria ser que acabéssim tenint un periodisme sense diaris o sense emissores de ràdio. I, fins i tot, un periodisme sense períodes. Les xarxes ofereixen informació contínua, sense la segmentació de la setmana, del dia o de l'hora. Per això no són exactament periodisme, perquè no són un relat sinó una mera suma d'instants. I les instantànies són necessàries però no suficients per entendre i explicar la realitat. La capacitat de narrar, de generar un relat més enllà dels impactes, és una dimensió que ens fa humans, com diria l'admirat Josep Maria Esquirol. Som persones perquè la narració que fem amb la suma dels instants viscuts i retinguts en la memòria ens proporcionen una identitat. I això que passa individualment també passa socialment. Un diari, va dir Arthur Miller, és una nació en conversa amb ella mateixa. Fixem-nos que no va dir que fos una rotativa ni un exemplar. Va dir una conversa, un relat.

Titulars i reserves, el llibre que acaben d'obrir, és periodisme en essència. És literatura d'observació. Josep Lluís Micó té una mirada penetrant, de manera que treu petroli de tot el que passa per davant dels seus ulls. Mira i remira fins a entendre la complexitat del que es proposa explicar. Ho podria resumir en un tuit. I quan vol, ho fa. Però com a periodista excel·lent el que vol és explicar una història. Mirar-la des de tots els punts de vista, sabent que tot i així no la captarà en la seva integritat. Una mica a la manera de Michel Foucault, Josep Lluís Micó sap que en els marges és on la realitat agafa més força, amb la qual cosa permet ser vista amb més nitidesa. Les millors joies del periodisme han nascut de la narració dels anomenats successos, de la mala vida com es diu a les redaccions. És en el límit on es defineix millor l'essència, la frontera delimita el territori. De manera que aquest llibre ho té tot: mirada penetrant, relat ambiciós, històries en la frontera... Perquè, finalment, el que té Josep Lluís Micó és estil,

una veu pròpia que torna un llibre rere l'altre per sacsejar-nos, per interpel·lar-nos, que dirien alguns. Gaudim-lo perquè és periodisme en estat pur. O sigui, literatura en estat pur. O sigui, la vida en estat pur.

El titular és l'element més rellevant de la informació. Atrau el públic, raó per la qual ha de sintetitzar allò que destaca dels fets d'interès periodístic. Un text magnífic oferirà una imatge penosa si està mal titulat. En canvi, qualsevol peça mediocre amb un encapçalament brillant aconseguirà enganxar l'audiència. L'aparència dels titulars és simple: una frase curta, potser només un sintagma. Però la seva essència equival al periodisme mateix. Els criteris de claredat, brevetat i atractiu són irrenunciables. Els titulars han de ser concisos, no pobres, i assequibles per a tot tipus de lectors. Titular és igualment qui exerceix un càrrec o una professió amb un títol o un nomenament oficials. O la persona o la institució que té al seu nom un títol o un document jurídic que la identifica, que li atorga un dret o la propietat d'alguna cosa, o que li imposa una obligació. I, per descomptat, és titular el jugador que intervé habitualment en la formació del seu equip. Sigui com sigui, en aquest cas, els titulars que ens ocupen funcionen com l'avaluació de la notícia, la crònica o el reportatge. Pel seu contingut, explícit o metafòric, es comprèn la repercussió o la contundència de l'esdeveniment o el succés que es detalla a continuació.

La reserva és l'actitud de recel, desconfiança o desacord davant d'algú, per exemple, un periodista que pretén revelar amb un bon titular allò que els altres volen amagar, perquè és un delictes, perquè és dolorós o perquè provoca vergonya. Amb dis-

creció, circumspècció i moderació, és a dir, amb reserva. També s'anomena reserva la guarda o custòdia que es fa d'alguna cosa. Reservar és l'acció de destinar un lloc o un objecte, d'una manera exclusiva, per a un ús o un individu determinats. El jugador que no figura en l'alineació inicial, encara que sí que pot actuar en substitució d'un altre, és un reserva.

Aquest llibre, que té molt poca relació amb l'esport, es diu *Titulars i reserves* perquè presenta tres mostres de periodisme — titulars— sobre realitats i vivències que els actors implicats havien mantingut ocultes fins ara —amb reserves—. En bona part, aquests relats són la continuació natural de *Química orgànica*, publicat per Saldonar el 2019, ja que hi apareixen dones i homes que igualment van exercir un paper destacat allà.

El primer artefacte de *Titulars i reserves* és «Consells per tallar una ceba sense plorar», un western periodístic sobre la maldat i el dolor elaborat amb els ingredients, la retòrica i el to de les pel·lícules i les novel·les de l'oest. Dins d'aquest reportatge extens, centrat en una família de Madrid que s'instal·la en un poble petit després del confinament de l'hivern de 2020, hi ha una altra història, sobre quatre suïcides frustrats. Aquí, alguns dolents van armats amb escopetes, i d'altres, amb telèfons mòbils, i cometen els seus abusos indistintament als carrers, els camps, WhatsApp o les xarxes socials.

L'estil de la segona de les tres peces que inclou aquest llibre, «Producte interior brut», és idèntic al practicat a *Química orgànica*, amb una intervenció mínima per part del periodista, que es limita a localitzar subjectes, convèncer reticents, formular preguntes, enregistrar respostes, transcriure paraules i ordenar idees. O sigui, una mena de periodisme invisible, sense les tradicionals ingerències dels autors. En aquest cas, la protagonista és una jove universitària que, abans del coronavirus, es va convertir

en escort de luxe per guanyar els diners que costava el prestigiós màster que volia cursar.

El llibre es tanca amb un altre format híbrid, «Gent que passa», el resultat d'un experiment que ha consistit a fusionar dos gèneres tan allunyats entre si com l'entrevista periodística i la poesia. El rap ha estat el motor creatiu i la inspiració de les composicions d'aquest recull, construït amb una matèria primera sensible: els testimonis de camells, sicaris i capos de la droga, recollits al llarg de les últimes dues dècades, també en plena pandèmia.

Tres cròniques que enfilen una sola seqüència. La primera, manifestament rural i emmarcada en la denominada «nova normalitat»; la segona, d'interior, que transcorre sobretot en habitacions d'hotels cars i abans de la Covid-19; la tercera, eminentment urbana, amb fets previs al coronavirus i d'altres, simultanis a la pandèmia.

Consells per tallar una ceba sense plorar

Aquest relat és un western periodístic. La combinació de conceptes pot resultar desconcertant, però em sembla que té sentit. És periodístic perquè està construït a partir d'informació d'actualitat, certa i contrastada, sense ficció ornamental ni artificis formals que no estiguin al servei de la comprensió de la història. I és un western perquè inclou totes les propietats d'aquest gènere. Quins són aquests components? Els repassem a continuació.

Sabem que els westerns són pel·lícules ambientades a l'oest estatunidenc i protagonitzades per vaquers, pistolers o caçadors de recompenses. Aquests personatges, en general, masclistes i racistes, apareixen representats sovint com nòmades desarrelats. Porten barrets, bandanes i esperons, i van armats amb revòlvers i rifles per assegurar-se la supervivència o resoldre els seus conflictes mitjançant les lleis de la frontera. Cavalquen per paratges àrids i desolats, entre granges polsegoses i ramats cobejats, fins que arriben a ciutats on els forasters no són benvinguts.

La primera vegada que es va utilitzar el mot amb aquest significat va ser en un article publicat a la revista *Motion Picture World* el juliol de 1912, malgrat que les característiques d'aquest gènere ja formaven part de la cultura popular del segle XIX, abans que el cinema es convertís en una indústria. Durant dècades, la conquesta i la subordinació de la natura a la civilització han estat temes tan habituals en aquests films com l'enfrontament amb els nadius nord-americans, tant si les produccions

procedien dels estudis de Hollywood com si venien del desert d'Almeria.

En qualsevol cas, l'acció acostumava a desenvolupar-se en funció d'uns codis d'honor particulars i d'una justícia dispensada molt freqüentment per les armes de foc, per exemple, a través dels duels. El saló i la música de piano, les prostitutes i els jocs d'atzar, el xèrif i el cementiri, la diligència i els atracadors, el predicador i l'escola, els indis i el ranxo, el protoperiodista i els animals carronyaires, la muntanya i els assassinats, el suïcida i els rius... són elements fonamentals en aquestes narracions, bé siguin cinematogràfiques, televisives, literàries, pictòriques o gràfiques.

La veritable universalitat d'un gènere aparentment limitat ha propiciat que les seves trames hagin estat reformulades i deslocalitzades en múltiples ocasions. Per això, hi ha bons westerns que transcorren a l'Argentina o a Austràlia, el 1880 o el 1999. I també a casa nostra, amb personatges catalans, madrilenys o andalusos, i en època de pandèmia del coronavirus. De fet, les pàgines següents contenen actors i successos que, com s'ha avançat, es poden assimilar als distintius dels westerns, sense forçar metàfores o símils.

Qui segueixi llegint el llibre, hi trobarà discòrdies i disputes sobre l'honor i la justícia, atacs transparents i morts obscures, enveja i odi contra els forasters, xèrifs inoperants i solitaris emmascarats, alcohol i escopetes, bèsties i paisatges hostils. O sigui, un western en tota regla... basat en fets reals, entre vinyes i camps de cebes, amb uns interludis que, sense additius, per si mateixos, ja són una altra història: «Semifinal».

Costa exercir el periodisme de llarg recorregut en temps de confinament, de restriccions de mobilitat, de distància de seguretat, de mascaretes, de desconfiança i de por. Però va ser d'aquesta

manera com es van dur a terme les accions i els diàlegs que aquí es reproduïxen. Per tant, a l'hora de fer entrevistes i recopilar detalls per a aquest relat, jo vaig estar en igualtat de condicions respecte als personatges. La nostra feina, la dels periodistes, és explicar el món tal com se'ns presenta; així és com ens està tocant viure'l i així és com hem de tractar d'entendre'l.